RŮZNÉ PŘÍPADY ŽÁDANÝCH ŠKOL NA ČESKÉM VENKOVĚ

VARIOUS CASES OF IN-DEMAND SCHOOLS IN CZECH COUNTRYSIDE

Silvie R. Kučerová[1], Zdeněk Svoboda[2], Jan Šmíd[3], Michal Vostrý[2], Petr Meyer[1], Ladislav Zilcher[2], Kristýna Rybová[1], Dominik Dvořák[4]

[1] Katedra geografie, Přírodovědecká fakulta, Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, Ústí nad Labem
[2] Katedra speciální a sociální pedagogiky, Pedagogická fakulta, Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, Ústí nad Labem
[3] Katedra filozofie a humanitních studií, Filozofická fakulta, Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, Ústí nad Labem
[4] Ústav výzkumu a rozvoje vzdělávání, Pedagogická fakulta, Univerzita Karlova, Praha

Abstrakt
Venkovské školy mívají image méně preferovaných. Cílem příspěvku je popsat typy základních škol na venkově, které byly na základě administrativních dat o všech veřejných školách v Česku (n = 3 800) identifikovány jako rodiči žádané. Z nich bylo ve dvou krocích vybráno 13 případů, které byly zkoumány prostřednictvím analýzy dokumentů a rozhovorů s klíčovými aktéry (zřizovatelé, vedení škol, rodiče žáků). Přes existenci společných znaků lze rozlišit několik typů atraktivní venkovské školy.

Klíčová slova: *venkovské školy, žádané školy, volba školy, vícepřípadová studie, Česko*

Abstract
Rural schools have an image of less preferred facilities. On the basis of administrative data about all public schools in Czechia (n = 3 800), the aim of the paper is to characterise various schools in Czech countryside that had been identified as demanded high-demand cases. 13 case studies were selected in 2 steps. These were studied through analysis of documents and interviews with key actors (operators, school boards, students' parents). Despite certain common characteristics, several types of rural schools in demand could be distinguished.

Keywords: *rural schools, schools in demand, school choice, multiple case study, Czechia*

1 ÚVOD

Rodičovská volba se obvykle pojí s městskými školami (Raveaud & van Zanten, 2007). Cílem příspěvku je charakterizovat různé typy žádanosti škol v různých částech českého venkova. Klademe si otázky: Čím se vyznačují venkovské školy, které jsme identifikovali jako žádané? Jaké jsou příčiny jejich žádanosti?

2 TEORIE

Venkovské školy jsou dlouhodobě vnímané jako ty, které ve srovnání s městem trpí nedostatky – zejm. ve vzdělávacích výstupech, profesionalitě, materiální vybavenosti, podlimitním počtu žáků (Solstad & Andrews, 2020). Druhým extrémem je nekriticky idealizující pohled na venkovskou školu jako na rodinnou instituci v panenské přírodě (Cuervo, 2016). Školy na venkově však nejsou homogenní skupinou, liší se ony samotné, tak prostředí, v němž se nacházejí, i preference jejich klientů (Gristy et al., 2020). Žádanost školy může vyplývat jak z vnitřních charakteristik dané školy, tak z vnějších okolností (Straková & Simonová, 2015).

3 METODOLOGIE VÝZKUMU

V předchozí kvantitativní části výzkumu jsme identifikovali cca 190 venkovských žádaných škol na základě tří kritérií: 1) vysoké procentuální naplněnosti udávané kapacity školy, 2) vysokého podílu mimospádových žáků u zápisu do 1. ročníků, 3) škola leží na území venkovské obce. Ze 190 žádaných škol bylo vybráno 13 případových studií, v nichž probíhal sběr dat: 1) rozhovory se zřizovateli o podpoře a zajištění vzdělávání, 2) rozhovory s vedením škol o vizi a fungování školy, 3) dotazníkové šetření a rozhovory s rodiči ohledně volby školy. Analýza dat byla orientovaná na popis a komparaci příkladů.

4 VÝSLEDKY

13 případů venkovských žádaných škol je vcelku různorodých – od těch, které naplňují manažersky propracovanou vizi, přes náhodně zkoušející alternativní formy výuky, tak někdy zdánlivě „obyčejné“ bez ambiciózních cílů. Velikost sledovaných škol je odlišná a nachází se také v různě dostupných a nestejně velkých obcích. Společné mají to, že se cíleně vymezují vůči školám stavících

image na akademické úspěšnosti, kompetici a výkonu. Kladou důraz na bezpečnost, komunikaci, individuální přístup, malé kolektivy, kooperaci, formování hodnot, přesah do komunitního života a buďto na alternativní nebo naopak systematickou a názornou výuku.

5 ZÁVĚRY A DISKUSE

Školy na venkově mohou být atraktivní jak pro místní obyvatele, tak pro obyvatele jiných venkovských obcí či dokonce měst. Námi vyšetřené typy žádaných venkovských škol lze klasifikovat 1) dle převahy vnějších důvodů: tradičně spádové pro širší venkovské zázemí; aktivně řešící dopravní dostupnost (např. provoz vlastní dopravy); v atraktivním prostředí (např. příroda, zahrada); v dostupném zázemí většího sídla, pro které jsou vzdělávací alternativou; 2) dle převahy vnitřních důvodů: pracující s well-beingem a bezpečím, inkluzivní; využívající alternativní pedagogické metody či naopak pracující tradičními metodami.

6 LITERATURA

Cuervo, H. (2016). *Understanding social justice in rural education*. Palgrave.

Gristy, C., Hargreaves, L., & Kučerová, S. R., eds. (2020). *Educational research and schooling in rural Europe: An engagement with changing patterns of education, space, and place*. IAP.

Raveaud, M., & van Zanten, A. (2007). Choosing the local school: Middle class parents' values and social and ethnic mix in London and Paris. *Journal of Education Policy, 22*(1), 107–124.

Solstad, K. J., & Andrews, T. (2020). From rural to urban to rural to global: 300 years of compulsory schooling in rural Norway. *Journal of Rural Studies*, 74, 294–303.

Straková, J., & Simonová, J. (2015). Výběr základní školy v ČR a faktory, které jej ovlivňují. *Sociologický časopis, 51*(4), 587–606.

PODĚKOVÁNÍ

Příspěvek je výstupem grantového projektu GA ČR 20-18545S.